

Castell de Carbonera

Antic castell andalusí, situat sobre un tossal rocós a la vessant septentrional de la serra de Benicadell al límit dels termes de Beniatjar i Otos, concretament entre els barrancs de la Lloma, de Carbonera, on es troben

també tres abrics prehistòrics amb pintures rupestres. S'alça al cim rocós de la Penya del Castellet, a 600 metres d'altitud.

Se situa al costat de la pista forestal, i per la qual es pot accedir, des d'on es gaudeix d'una formidable panoràmica. És difícil, però, observar-lo a distància, ja que les seues escasses ruïnes es confonen amb el paisatge rocós. S'alça sobre un assentament anterior del Bronze valencià com s'ha comprovat per troballes de ceràmica i molins.

Posseeix un recinte de 100 x 40 metres. Els murs externs eren d' 1'85 m de gruix, construïts fonamentalment a base de maçoneria. Els murs interiors eren de pedra més irregular barrejada amb morter i grava. La porta d'accés estava orientada cap a l'oest.

Va ser una imponent fortificació, de grans dimensions, amb més de 280 metres de muralla. El seu recinte era allargat, doble i poligonal, quedant en peu diversos llenços dels seus murs, en què s'alternaven torres rectangulars, alguna torre que va servir de contrafort i l'aljub. Aquest destaca per la seva mida, el que fa pensar que podia albergar nombrosos habitants. A l'interior, excepte el seu nucli central, existien poques construccions, fet que reforça la teoria que servia fonamentalment com a refugi.

Aquesta fortificació d'origen àrab fou conquerida per Rodrigo Díaz de Vivar (El Cid Campeador), des d'on vigilava i controlava els quatre punts cardinals; així

és mencionat al Cantar del Mío Cid. Amb la mort del *Cid*, el poble de Beniatjar veuria com el Castell passava al poder dels musulmans, i segurament viuria dies de pau sota el domini islàmic, però al segon terç del segle XIII apareix per terres valencianes Jaume I, el Conqueridor, qui va reconquerir aquest Castell després d'una dura batalla per expulsar els sarraïns, disputada al Mont Sant de Llutxent i provocant la fugida dels moros cap a Múrcia i Castella. Però encara resisteix el cabdill musulmà Al-Azrach que, amb els moros ressagats de l'esmentada fugida cap a Múrcia i Castella, aprofita el sistema defensiu de Benicadell per entrar a escena. Davant d'aquesta amenaça han de pactar treves, el que dóna una certa tranquil·litat per al regnat de Jaume I.

Va assolir la seua màxima importància al segle XIII, quan els diferents castells de la Vall d'Albaida exercien el seu domini sobre diferents alqueries; al de Carbonera pertanyien Bèlgida, Otos, Benitajar, Beniaia, Rafol de Salem, Salem, Torralba i Missena, entre altres. En la primera contribució decretada després de la Reconquesta, Jaume I li imposà un gravamen de 600 besants.

Durant l'Edat Mitjana formava part del complex defensiu del Camp de Penya Cadiella, el baluard més alt del qual coronava el cim de Benicadell.

Va ser en 1398, quan Alfons III va cedir esta fortificació, pràcticament derruïda, juntament amb la de Rugat, a Bernat de Bellvís. La seua missió tutelar havia acabat. Així va passar a convertir-se en propietat feudal i es va produir el seu abandonament i deteriorament, ja que, una volta pacificat el territori, els nous senyors preferirien les comoditats dels palaus en els nuclis urbans.

L'any 1912, Mariano Jomet Perales, estudià detingudament el recinte i va reconstruir el plànol de l'antiga fortificació basant-se en els elements que encara estaven en peu: paredons, galeries, aljubs, etc. De l'estudi d'aquest autor es desprén que el castell en qüestió constituïa una poderosa fortificació estratègicament situada, de la qual malauradament sols queden algunes restes.

Segons alguns autors, el topònim mossàrab fa referència a l'explotació de recursos forestals.

En l'actualitat, l'anomenat Castell de Carbonera, forma part de la *Ruta del Cid*, espectacular ruta d'extremada bellesa i singularitat que transcorre per l'ombria de Benicadell i que s'inicia a Beniatjar.

UN POC D'HISTÒRIA

No sabem si quan el poema del Mio Cid cita *Penna Cadiella* es referia a ell o a la torre del cim del propi Benicadell, però el que és ben cert és que en el moment de la conquesta cristiana les fortificacions utilitzades estaven en un esglaó inferior al nord de la serralada, de més fàcil accés.

Aquesta fortificació d'origen àrab o anterior va ser conquerida i fortificada el 1092 per Rodrigo Díaz de Vivar (*El Cid Campeador*), després de la conquesta del regne de Dènia, des d'on vigilava i controlava els quatre punts cardinals.

També va ser l'objectiu de nombroses expedicions anteriors a la Reconquesta: En l'hivern de 1096-1097, assetjat allí el Cid i en greus dificultats, sol·licita l'auxili del seu llavors aliat Pere I d'Aragó, que va amb el seu germà l'infant Alfons (futur *Alfonso I el Batallador*) per socórrer-lo, la qual cosa van aconseguir en la batalla de Bairén.

Després de l'ocupació cristiana va continuar mantenint la seva importància.

Durant l'Edat Mitjana formava part del complex defensiu de Penya Cadiella. Va ser castell de frontera durant molt de temps, amb guarnició permanent, formant part de la xarxa defensiva dels anomenats Castells de Penacadell, Penyacadella o Penna Cadiella (alguns identifiquen el Penacadell precisament amb aquest castell, però sembla més probable que aquesta denominació es referisca a un conjunt de forteses que incloïa el mateix Carbonera, el del cim de Benicadell, Vilanova de Carbonera (actual Calvari de Beniatjar), Carrícola, Rugat, i altres situats en l'actual comarca de la Safor).

En escrits de 1288 consta que els castells de Carbonera (Otos-Beniatjar) i Rugat (Aiolo de Rugat) es trobaven derruïts (*castra nostra diruta*) i s'autoritzava a reconstruir al noble Bernat de Bellví, almirall de les galeres de València, amb jurisdicció sobre els llocs (la gran majoria actualment despoblats) de Muntis, Suagres, Benimeia, Rafelgep, Elca, Salem, a més de Bèlgida, població que va passar a ser cap de la baronia i que, al costat Carbonera, formava una parròquia ja al s XIV.

Amb la donació d'aquestes terres a la família Bellví en 1288, el castell passa a convertir-se en propietat feudal i comença el seu abandonament i deteriorament ja que, pacificat el territori, els nous senyors preferiran les comoditats dels palaus en els nuclis urbans de la vall (el Palau dels Bellví es troba al nucli urbà de Bellús, amb la seua façana principal a la Plaça de l'Església).

Finalment un document de 4 maig 1339 diu que el castell de Carbonera, junt al de Garamoixent, Rugat i Vallada estaven destruïts, estat que ha perdurat fins a l'actualitat i al que ha contribuït la llunyania i el paisatge agrest.